

ผลงานหมายเลข 1

เรื่อง

บทบาทสหภาพแรงงานในการจัดการศึกษาอบรม
และพัฒนาแรงงาน

ศึกษาเฉพาะสหภาพแรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดสมุทรปราการ

ผลงานของ

นายเหม บุญพรหมอ่อน

ผู้ขอประเมินตำแหน่ง ผู้ตรวจราชการกรม
(เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 9 ชช.)

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

คำนำ

การศึกษาเรื่อง"บทบาทของสภาพแรงงานในการจัดการศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงาน : ศึกษาเฉพาะสภาพแรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอจังหวัดสมุทรปราการ" มีความมุ่งหมายเพื่อทราบบทบาทและการดำเนินการของสภาพแรงงานตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือแก่ลูกจ้างและผลของการศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือลูกจ้างที่มีต่อการผลิตและการแรงงานสัมพันธ์ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการบริหารงานของสภาพแรงงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นผลดีต่อนายจ้างและลูกจ้าง

การศึกษาเรื่องดังกล่าวสามารถดำเนินการได้จนสำเร็จเรียบร้อยดี ผู้ศึกษาได้รับความกรุณาจากท่านปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (นายผืน จันทรปาน) และท่านอธิบดีกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน (นางนิทัศน์ ซีระวิทย์) ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จึงกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดสมุทรปราการและเจ้าหน้าที่กองกฎหมายและข้อพิพาทแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ที่มีส่วนร่วมในการประสานการดำเนินการและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จนงานสำเร็จลุล่วงทุกประการ

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารทงวิชาการฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาและใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

เหม บุญพรหมอ่อน
พฤษภาคม 2540

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง"บทบาทของสหภาพแรงงานในการจัดการศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงาน : ศึกษาเฉพาะสหภาพแรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอจังหวัดสมุทรปราการ" ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในทางปฏิบัติ การดำเนินการของสหภาพแรงงานในการจัดการศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือลูกจ้างทั้งในและนอกสถานประกอบการและผลของการจัดการศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือให้ลูกจ้างที่มีต่อการผลิตและการแรงงานสัมพันธ์ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือลูกจ้างโดยกลุ่มสหภาพแรงงาน

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้ขอประเมินจึงได้ดำเนินการศึกษาโดยการค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและจากข้อมูลจากการสำรวจและสัมภาษณ์ประธาน รองประธาน และหรือเลขานุการสหภาพแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 45 คน และนำข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์และเสนอแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมการฝึกอาชีพรวมถึงการจัดการศึกษาอบรมแก่ลูกจ้างทั้งในและนอกสถานประกอบการโดยสหภาพแรงงานหรือนายจ้างได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ

จากการศึกษาพบว่าสหภาพแรงงาน ได้จัดกิจกรรมด้านการศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือให้เฉพาะลูกจ้างที่เป็นกรรมการและสมาชิกของสหภาพแรงงานเป็นส่วนใหญ่และการจัดการศึกษาอบรมดังกล่าวดำเนินการโดยสหภาพแรงงานน้อยมาก ส่วนใหญ่ร่วมกับหน่วยงานอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรเอกชนและหน่วยงานของรัฐ ไม่มีสหภาพแรงงานใดได้จัดกิจกรรมการศึกษาอบรมลูกจ้างร่วมกับนายจ้างของตนเอง

สำหรับประเภทของการศึกษาอบรมที่สหภาพแรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอมีกิจกรรมด้านการศึกษา ปรากฏว่า เป็นการจัดการศึกษาอบรมในด้านเศรษฐกิจและสังคมมากที่สุด นอกนั้นเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การศึกษาวิชาสามัญ ส่วนการศึกษาอบรมด้านเทคนิคและวิชาชีพรวมทั้งการพัฒนาฝีมือแรงงาน ไม่มีสหภาพแรงงานใดจัดกิจกรรมด้านนี้เลย ผลการศึกษาปรากฏว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาอบรมสำหรับลูกจ้างของสหภาพแรงงานมากที่สุด คือ ขาดทุนทรัพย์ ไม่มีเวลาในการจัดการอบรม

นายจ้างไม่ให้ไปศึกษาอบรมโดยไม่ถือเป็นวันลา ฯลฯ ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ลูกจ้างขาดความสนใจนึกถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัว มีภาระทางครอบครัวต้องทำงานล่วงเวลา เพื่อหารายได้เพิ่มขึ้นจึงไม่มีเวลาเข้ารับการศึกษาอบรม

ผู้ศึกษาที่ขอประเมินมีความเห็นว่าแนวทางที่จะช่วยส่งเสริมให้สหภาพแรงงานเข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการจัดการศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือแก่ลูกจ้าง กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ในฐานะที่มีหน้าที่ในการดูแลเรื่องแรงงานในทุก ๆ ด้าน จะต้องกำหนดนโยบายและวางแผนการให้การศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือลูกจ้างในสถานประกอบการให้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง กำหนดมาตรฐานการศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือสำหรับลูกจ้างให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และให้การส่งเสริมและสนับสนุนทั้งทางด้านวิชาการและอุปกรณ์แก่นายจ้างและสหภาพแรงงาน เพื่อให้สามารถช่วยตัวเองได้ในโอกาสต่อไป ในส่วนของนายจ้างก็ควรส่งเสริมและให้การสนับสนุนด้านการศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือของลูกจ้างอย่างจริงจัง เพื่อผลทั้งทางด้านการผลิตและการแรงงานสัมพันธ์ ซึ่งอาจดำเนินการโดยร่วมกันกับสหภาพแรงงานจัดกิจกรรมด้านการศึกษาแก่ลูกจ้าง อนุญาตให้ลูกจ้างไปรับการศึกษาอบรมโดยได้รับค่าจ้าง ให้อำนาจสถานที่ฝึกอบรมตลอดจนให้การสนับสนุนทุนทรัพย์ตามสมควรและในส่วนของสหภาพแรงงานนั้น ควรจะได้ปรับปรุงโครงสร้างและผู้รับผิดชอบกิจกรรมด้านการศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือสำหรับสมาชิกที่แน่นอน ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนมีการวางแผนการจัดกิจกรรมด้านนี้อย่างต่อเนื่อง โดยอาจประสานความร่วมมือกับนายจ้างและกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ซึ่งดูแลและรับผิดชอบโดยตรง สหภาพแรงงานต้องปรับบทบาทของตนโดยหันมาให้ความสนใจในงานที่สมาชิกทำมากกว่าที่จะสนใจเฉพาะเรื่องค่าจ้างและรายได้ที่เขาได้รับ นั่นคือ ให้ความสนใจคุณภาพชีวิตในการทำงานของสมาชิก โดยการปรับบทบาทและวิธีการเจรจาต่อรองมาสู่ยุทธศาสตร์ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการให้การศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือลูกจ้าง เพื่อพัฒนาคุณภาพของแรงงานไว้รองรับสถานการณ์ที่จะเปลี่ยนไปในอนาคต

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทคัดย่อ

สารบัญ

สารบัญตาราง

บทที่ 1	บทนำ	1
	สภาพและความสำคัญของปัญหา	1
	สภาพการทางการศึกษาของแรงงานไทย	3
	สภาพการทางด้านสหภาพแรงงาน	5
	วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
	ขอบเขตและวิธีการศึกษา	8
	สมมุติฐานในการศึกษา	9
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2	แนวคิดเกี่ยวกับฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรบุคคล	10
	แนวคิดตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544)	10
	แนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร	11
	แนวคิดด้านจิตวิทยา	15
	แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ	15
	แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกออาชีพ	16
	รูปแบบของการฝึกออาชีพ	17

	หน้า
บทที่ 3	
การพัฒนาฝีมือแรงงานในประเทศไทย	21
ความเป็นมา	21
แนวทางการดำเนินการเพื่อการพัฒนาฝีมือแรงงาน	24
กิจกรรมของการพัฒนาฝีมือแรงงาน	26
ประเภทหลักสูตรการฝึกอาชีพ	35
บทที่ 4	
ผลการศึกษา	38
ข้อมูลเกี่ยวกับสหภาพแรงงาน	38
กิจกรรมด้านการจัดการศึกษาอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงาน	40
ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา	44
ของสหภาพแรงงาน	
ผลของการจัดการศึกษาให้แก่ลูกจ้างต่อการผลิตและ	46
การแรงงานสัมพันธ์	
ข้อคิดเห็นที่มีต่อการผลิตและการแรงงานสัมพันธ์	48
ตารางแสดงผลการศึกษาวិเคราะห์	49
บทที่ 5	
สรุปและข้อเสนอแนะ	59
สรุปสาระสำคัญของการศึกษา	59
ความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา	63

- ภาคผนวก
1. แบบสอบถาม
  2. รายชื่อสหภาพแรงงานในกิจการสิ่งทอจังหวัดสมุทรปราการ

บรรณานุกรม

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ระยะเวลาการดำเนินงานของสหภาพแรงงาน	49
2. สหภาพแรงงานจำแนกตามจำนวนลูกจ้างในสถานประกอบการ	50
3. จำนวนสมาชิกสหภาพแรงงาน	50
4. อัตราค่าบำรุงของสมาชิกสหภาพแรงงานต่อเดือน	50
5. รายได้ต่อเดือนของสหภาพแรงงาน	51
6. วาระการเป็นกรรมการสหภาพแรงงาน	51
7. ผู้รับผิดชอบด้านการศึกษาของสหภาพแรงงาน	52
8. การเป็นสมาชิกขององค์การแรงงาน	52
9. ระยะเวลาการดำเนินการจัดการศึกษาอบรม	53
10. ผู้ที่รับบริการด้านการศึกษาอบรม	54
11. วิธีการจัดการศึกษาให้แก่ลูกจ้าง	54
12. หน่วยงานที่ร่วมจัดการศึกษาอบรม	55
13. หน่วยงานที่สหภาพแรงงานส่งสมาชิกไปเข้าร่วมการศึกษาอบรม	55
14. จำนวนครั้งที่สหภาพแรงงานจัดการศึกษา จำแนกตามประเภทการศึกษาอบรม	56
15. จำนวนครั้งที่สหภาพแรงงานส่งคนไปร่วมกิจกรรมการศึกษาฯ	56
16. จำนวนสมาชิกที่เคยรับบริการด้านการศึกษาอบรม	57
17. การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ของสหภาพแรงงาน	57
18. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาอบรมของสหภาพฯ	58
